0-14

VI BRINGER HER BØRNEFORSKERNES INDLÆG

– som et særtryk fra 0-14 tidsskriftet nr. 2-2017.[2]

GIK ALLE BØRNEFORSKERE FREM PÅ RAD ...[1]

... OG SAGDE ...:

1. Dagtilbud *af god kvalitet* kan være afgørende for børns udvikling

2. At reducere ressourcerne til dagtilbud er en katastrofal dårlig ide

... HVAD VILLE DU DA TÆNKE OM DET?

DANSK PÆDAGOGISK FORUM

1. (- eller i dette tilfælde: 10 af de allermest fremtrædende på børneområdet)
2. Tema: "Daginstitutionernes betydning og nedskæringernes indflydelse" – med mange artikler fra glade, gode daginstitutioner – og advarsler mod at forringe deres muligheder!

Vi skal være meget opmærksomme på børns egne engagementer og nogle gange holde os lidt på afstand. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

Pernille Juhl

Cand.pæd. psych., ph.d., adjunkt på RUC. Forsker i børns hverdagsliv i dagtilbud og familie. For eksempel i ph.d. forskningsprojektet 'På sporet af det gode børneliv' (Juhl 2014; 2015), og i 'At have det godt' (i vuggestuen) (Juhl, 2017).[1]

1 Sammen med tre andre forskere og i regi af Center for Daginstitutionsforskning.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

De er der lang tid. De fleste børn tilbringer store dele af deres hverdag i daginstitutioner og derfor er det helt essentielt, at børnenes udvikling støttes i den tid, de tilbringer dér.

Det vigtigste ... i pædagogisk arbejde er derfor at skabe betingelser for, at børn kan udvikle muligheder for at kunne deltage i de forskellige sociale sammenhænge, de lever deres liv i. Det indebærer, at pædagogerne understøtter børnenes ***egne engagementer*** til at kunne være med i fællesskaber med andre børn. Det forudsætter, at pædagogerne forholder sig til *børnenes perspektiver* og udforsker, hvad der er vigtigt for forskellige børn i skiftende situationer.

Det kan kun lade sig gøre, hvis der hen over dagen er ***nok pædagoger*** til, at de har muligheder for at iagttage børnene over tid, mens børnene er sammen med hinanden, således at pædagogerne har det bedste udgangspunkt for at kunne støtte børnene og bakke op om deres bestræbelser, og for at kunne se, hvad der udspiller sig eksempelvis op til en konflikt.

2 Eksempler på vigtige forskningsprojekter

Ph.d. forskningsprojektet 'På sporet af det gode børneliv'. Her har jeg gennem etnografisk inspirerede metoder udforsket småbørns hverdagsliv på tværs af familie, dagtilbud og aflastningsfamilie for at finde ud af, hvilke sociale problemer, børnene oplever i deres hverdagsliv, og hvordan de hjælpeforanstaltninger, der sættes i værk, får betydning for børn og forældre.

Vi overser nemt børnenes selvorganiserede fællesskaber. Det vigtigste resultat fra denne undersøgelse er, at hjælpen ofte ikke rettes mod de situationer, hvor børn oplever de største vanskeligheder. Det kan eksempelvis være i daginstitutionen, hvor hjælp til udsatte børn ofte kommer i form af særlige metoder, der skal understøtte børns læring og udvikling af kognitive kompetencer - mens der ikke fokuseres så meget på de situationer, hvor børn sammen organiserer fællesskaber.

Det er processer, der alment set indebærer store udviklingsmuligheder, men samtidig også tit involverer konflikter mellem børn. For især udsatte børn kan sådanne konflikter være vanskelige at håndtere, hvis de ikke får støtte.

Børn har det bedst, når der er tilgængelige voksne. I projektet 'At have det godt' (i vuggestuen) undersøger jeg aktuelt sammen med tre andre forskere, i hvilke situationer børn har det godt, når de er i dagtilbud og ikke mindst, hvad de gør for at få det godt i situationer, hvor de ikke har det så godt. Her peger resultaterne på, at børn har det bedst i situationer, hvor der er ***tilgængelige voksne***, der kan støtte dem i eksempelvis at finde ud af, hvordan de kan koble sig på andre børns aktiviteter, drage omsorg for børnene, hjælpe med at løse konflikter, og lignende.

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

For børnene er daginstitutionen én del af et samlet hverdagsliv, og det at bevæge sig på tværs af forskellige sammenhænge udgør børns udviklingsbetingelser. En vigtig udviklingsstøtte foregår derfor i ***de voksnes daglige samarbejde*** om omsorgsopgaver for børnene. Det forudsætter, at der også i ydertimerne - de tidspunkter hvor forældre afleverer og henter deres børn - er nok personale tilstede, til at pædagoger og forældre løbende kan udveksle om den forskelligartede viden, de har om børn.

Når der er for få pædagoger på arbejde, er de daglige uformelle samtaler med forældre, noget af det, der først nedprioriteres.

4 Slutord

For mig at se er en grundlæggende forudsætning for, at pædagoger kan yde støtte til børns udvikling, at der dels sikres en ***tilstrækkelig minimumsnormering,*** dels at pædagoger får ***det nødvendige råderum i dagligdagen til at foretage faglige vurderinger*** af, hvad en børnegruppe og hvert enkelt barn har brug for.

Hermed understreges nødvendigheden af at lade ***situationernes betingelser være afsæt for pædagogisk faglighed*** frem for standardiserede metoder og koncepter, der er udviklet på forhånd.

Små børn har i den grad brug for gode legeområder Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

Grethe Kragh-Müller & Charlotte Ringsmose

Forfattere til KIDS (:Kvalitet i Daginstitutioner) - et forskningsbaseret redskab til udvikling af den pædagogiske kvalitet i hverdagen i daginstitutioner. Begge forskere er ved DPU, Aarhus Universitet i 'forskning i dagtilbud'.[1]

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

Samspil mellem barn og omgivelser er afgørende for udvikling. Dét peger al forskning i dag på. Det kommer *ikke* af sig selv. Hele fundamentet for fremtidig udvikling dannes i den tidlige barndom. Barnet er i denne proces helt afhængigt af de voksne - fordi dé tilrettelægger den fysiske og psykiske omverden. Relationen til jævnaldrende børn er også central.

Daginstitutionen må have en høj kvalitet. De mest betydningsfulde udviklingsrum for børn i dag er familien og daginstitutionen og derfor har det stor betydning, at daginstitutionen har en høj kvalitet, så børnene får mulighed for at trives, udvikle sig og lære noget der.

1 Forskningsprogrammet anlægger et kulturelt og kontekstuelt perspektiv på 0-8-årige børns trivsel, læring og udvikling. Det har særligt fokus på børn i udsatte positioner og de kontekstuelle risikofaktorer. Bog: Ringsmose, C., Kragh-Müller, G. (2014). KIDS - Kvalitet i Daginstitutioner.

2 Eksempler på vigtige forskningsprojekter om dette

Med basis i nyere forskning: En balance i tre forhold er centrale forhold for børns liv:

1. ***At være.*** Retten til at være til stede uden nogen hele tiden ***vil noget med en er eksistentielt***. Det handler om at være til som menneske. At trives, være nysgerrig, opdage og skabe mening i verden. Man opdager og lærer i øvrigt også noget, når man bare *er*.
2. ***At høre til*** - som en del af et fællesskab, der er udviklingsfremmende/lærende relationer for barnet til både de voksne og til andre børn.
3. ***At tilegne sig kendskab til sig selv og omverdenen*** - at indgå og begå sig i det samfund, det vokser op i og skal klare sig i.

De tre forhold er gensidigt forbundne – det er svært at lære noget, hvis man ikke trives eller hører til. Omvendt er det svært at trives og høre til, hvis man ikke har de fornødne færdigheder til at begå sig i det samfundsmæssige liv. Dét kræver hos barnet:

- God forankring i sig selv, følelse af well-being, mod på livet, selvværd, oplevelse af identitet
- Sociale og følelsesmæssige kompetencer, herunder evne til selvregulering
- Kreativitet, nysgerrighed
- Viden, kritisk tænkning og motivation for at lære
- Omstillingsparathed, evne til at indgå i en foranderlig verden
- Som demokratisk borger at kunne øve indflydelse i fællesskabet

Vigtige pædagogiske kvaliteter i dagligdagen i institutionen. Små børn må altså tilegne sig grundlæggende færdigheder for senere at blive gode til at klare sig i skolen og livet. Disse kompetencer kan man ikke undervises i – de udvikles via deltagelse i dagligdagen og gennem relationer. ***Småbørn lærer dårligt gennem undervisning***, og man kan risikere både, at færdigheder udvikles ringere og at børnenes motivation og nysgerrighed forsvinder, hvis læringsmålene er for snævre og man hele tiden vil noget med dem og tester og vurderer, om de nu også har nået målene. Derfor skal der i stedet, forskningsbaseret, i daginstitutionen være:

1. ***Gode læringsmiljøer.*** Et fysisk, psykisk og æstetisk godt børnemiljø. God plads i de enkelte grupperum. Afgrænsede, spændende og veludstyrede tematiserede legeområder. Materialer som børnene kan udforske og fordybe sig i via lege og aktiviteter, udendørs og indendørs.[2]
2. ***Udviklingsfremmende relationer.*** Børnene skal møde veluddannede og engagerede pædagoger, med stabile og udviklingsfremmende relationer til børnene. De skal hjælpe alle børn til at opnå gode relationer indbyrdes, så de kan udvikle selv 'et, selvværd, sociale- og følelsesmæssige kompetencer, evne til fokuseret opmærksomhed, sprog og evne til kommunikation, kreativitet og viden om omverden, og evne til at øve indflydelse.
3. ***Leg og aktiviteter.*** Gode og rigelige legemuligheder med tilstrækkelig variation til, at børn (og voksne-børn) kan finde sammen i engagerede samspil alt efter interesser og motivation. De forskellige legeformer er alle støttende for forskellige sider af børns udvikling.

Forskning peger på, at følgende tre rammer har central betydning for pædagogisk kvalitet i dagligdagen: ***Normering, gruppestørrelse og pædagogernes uddannelse.*** Der er for eksempel grænser for, hvor mange børn en pædagog kan have udviklingsfremmende relationer til.

Forskning peger her på, at 1 pædagog til 3 børn i vuggestuen og 5-6 børn pr. pædagog i børnehaven har betydning for en god pædagogisk kvalitet. Personalets uddannelse og viden om børns udvikling er fremhævet i forskningen som den væsentligste enkeltfaktor plus personalets stabilitet, ledelse, organisering og forældresamarbejdet.

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

I de første 1.000 dage af et barns liv lægges et vigtigt fundament for senere læring, trivsel og udvikling. Det er ikke for sent efter 1.000 dage, men jo tidligere man kommer i god, udviklende kontakt, jo bedre er det for især udsatte børns muligheder. Lav kvalitet i barnets opvækstmiljø er en risikofaktor, høj kvalitet er en beskyttende faktor på meget langt sigt.

4 Slutord

De udsatte børn er udsatte lige fra begyndelsen. Som det er nu, så er kvaliteten af vores dagtilbud ikke tilstrækkelig høj til, at alle børn får gode muligheder for at trives, lære og udvikle sig. Statistikkerne viser, at udsatte børn er langt bagud for de andre børn. ***Det skal vi gøre noget ved!*** Og kunne man så ikke begynde at tale om den pædagogiske planlægning i stedet for læreplaner. Det er jo den pædagogiske planlægning bredt, der har betydning, og læreplaner kan forveksles, som om vi skal undervise. Og undervisning er som nævnt svært for småbørn at lære af.

2 To bøger: Ringsmose, C., Staffeldt, S. (2017). Rum og Læring for de mindste – om at skabe gode læringsmiljøer i vuggestuen. Dansk Pædagogisk Forum og Dafolo. Og: Rum og Læring – om at skabe gode læringsmiljøer i børnehaven. Dansk Pædagogisk Forum og Dafolo (2014)

*Dialogisk læsning **med leg** giver den bedste udvikling. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.*

Stig Broström

Ph.D. professor emeritus. Med særlig relevans for temaet: Nordisk forsknings-projekt Values education in Nordic preschools: Basis of education for tomorrow. Endvidere aktionsforskningsprojektet Barnet i Centrum, Pædagogik og læring i dagpleje og vuggestue, aktionsforskningsprojektet Science i dagtilbud.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

Dagtilbuddet er i dag det sted, hvor børn møder andre børn – og gør de første erfaringer med socialt samvær med andre børn. Ikke mindst igennem legen lærer de at etablere sociale relationer og at udvikle kammeratskaber og venskaber.

At have kammerater og have tilhørsforhold til en gruppe jævnaldrende er afgørende for børns trivsel og udvikling af sociale kompetencer.

Dagtilbuddet er ***en demokratisk mødeplads***, hvor der gennem børnenes kommunikation, forhandling, sociale kompromisser og aktive deltagelse i gruppelivet lægges spiren til en grundlæggende demokratisk dannelse.

Uddannede pædagoger og det gode lege- og læringsmiljø er afgørende faktorer for børns alsidige personlighedsudvikling:

... den sociale-, sproglige-, kropsligt-motoriske og æstetiske udvikling samt en faglig læring så som kendskab til samfund og natur (science), hvilket har en værdi i sig selv *og* skaber et godt grundlag for en succesfuld overgang til skolen.

Pædagoger formår (med gunstige normeringer) at etablere en tæt kropslig og følelsesmæssig relation til alle børn, en relation præget af tilknytning, intersubjektivitet, nærhed og fælles opmærksomhed, hvorigennem det enkelte barn opnår de bedst mulige betingelser for en stabil selvudvikling.

2 Eksempler på vigtige forskningsprojekter om dette

Tools of the Mind: Et amerikansk evidensbaseret studie om fri leg og pædagogstøttet leg med fagligt indhold viser positive effekter på selvregulering, sociale og sproglige kompetencer og en række tidlige faglige færdigheder[1] - for eksempel i early literacy og matematik – og i andre Vygotsky inspirerede studier, hvor man[2] i børnehaveklasser skabte en legeverden med et litterært univers og en skotøjsbutik, som børnene legede i hele året. Sammenlignet med kontrolklasserne havde legebørnene tilegnet sig et højere niveau i læsning og matematik!

Læse leg: Et dansk studie[3] undersøger effekten af dialogisk læsning med børn ***efterfulgt af leg***. Resultatet af to studier viser, at dialogisk læsning ***med leg*** bidrager til kommunikative-, sociale- og verbalt sproglige kompetencer samt en generel styrkelse af børnenes ordforråd og selvtillid.

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

Manglende tilknytning og forringelse af læring. Hvis der ikke er tilstrækkelige ressourcer, især tilstrækkeligt pædagogisk personale, vil børnene ikke opnå den nødvendige tilknytning og nærhed til deres primærpædagoger, hvilket især for de yngste børn er af vital betydning for deres selvudvikling. Fravær af pædagogisk kvalificeret personale medfører en forringelse af børns trivsel, læring og udvikling. ***Forskning viser, at det har fatal betydning for især børn i udsatte positioner.***

4 Slutord

Dansk dagtilbudspædagogik er kommet til et punkt, hvor det ser meget kritisk ud. Selv om mange pædagoger ønsker at drage nytte af forskning, der viser, at ressourcerne nødvendigvis må bruges til at skabe små børnegrupper, så der kan skabes nærhed og fælles opmærksomhed, er det i praksis ofte umuligt. Der er et gab mellem på den ene side de politiske målsætninger og festtaler og på den anden side den miserable virkelighed i et overvældende antal af danske dagtilbud.

*Det er **nu** politikerne **må** skaffe grundlag for minimumsnormeringer.*

1 Barnett et al., 2008

2 Sonja Baumer m.fl. samt Bert van Oers

3 Støttet af MaryFonden og gennemført af professor Kristine Jensen de López og Line Clasen (2013, 2017)

Referencer:

* Barnett, W. S., K. Jung, D. J. Yarosz, J. Thomas, A. Hornbeck, R. Stechuk & S. Burns (2008): Educational effects of the Tools of the Mind curriculum: A randomized trial. *Early Childhood Research Quarterly*, 23: 299-313.

* Broström, S., Hansen, O.H., Jensen, A.S., & Svinth, L. (2016). *Barnet i Centrum. Pædagogik og læring i dagpleje og vuggestue.* København: Akademisk Forlag.

* Broström, S. & Frøkjær, T. (2015). *Science i dagtilbud. Børn og pædagoger undersøger naturens lovmæssigheder.* Aarhus: Forlaget Pædagogisk Forum.

* Clasen, L. & Jensen de López, K. (2013). Sociale læreprocesser i den pædagogiske praksis – LæseLeg: Et konkret svar på Ny Nordisk Skole? Psykologisk Forskning i social Læring. Psyke & Logos, Vol 1, Nr. 34, 106-126

* Clasen, L. & Jensen de López, K. (2017). Practice versus politics in Danish day-care centers: how to bridge the gap? European Early Childhood Education Research Journal (vol. 25.1).

* Baumer, S., Ferholt, B., & Lecusay, R. (2005). Promoting narrative competence through adult–child joint pretense: Lessons from the Scandinavian educational practice of playworld. *Cognitive Development*, 20, 576-590. Elsevier.

* van Oers, B. (2011). Implementing a play-based curriculum in primary school: an attempt at sustainable innovation. I: Tuna, A., &Hayden, J. (Red.), *Early childhood programs as the doorway to social cohesion: application of Vygotsky's ideas from an East-West Perspective*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Det lyder indlysende, men det stiller store krav til det pædagogiske personale. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

Andreas Rasch-Christensen

Ph.d. og Forskningschef. Flere forskningsprojekter inden for skole- og professionsuddannelsesområderne og publiceret artikler og bøger i forlængelse af dem. Senest været faglig formand for anbefalinger til en styrket læreplan for dagtilbudsområdet.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

Dagtilbud af høj kvalitet betyder noget for børns udvikling og muligheder. Også igennem ungdomsårene og voksenlivet. Det drejer sig ikke kun om børns kognitive udvikling i form af sproglige og matematiske kompetencer. Børns motivation, nysgerrighed, emotioner, glæder, relationer er også vigtige sider af deres udvikling.

Altså et bredt perspektiv på børns udvikling, læring, dannelse og trivsel. I Danmark går de fleste børn i dagtilbud. Kvaliteten i dagtilbuddenes miljøer er derfor vigtige: De voksenplanlagte aktiviteter, rutiner omkring mad, den spontane leg. ***De voksne er vigtige aktører,*** hvad enten de blander sig eller vælger at lade være. Kvaliteten i interaktioner mellem voksne og børn og mellem børn er betydningsfuld.

Men interaktioner skal være ud fra et børneperspektiv. Dannelse er normer og værdier, men hos børn skal de *udleves og sanses*, som når de smager på højtidernes traditioner ved frokosten eller deltager i at træffe beslutninger med fællesskaberne for øje.

Det lyder indlysende, men det stiller store krav til det pædagogiske personale. Personalet befinder sig ofte i periferien af legene, guider, udfordrer børnene og ser, om børn i udsatte positioner fastholdes i fællesskaberne. De voksne må derfor have en tydelig forståelse for børns tænkning, knyttet til deres udvikling, kulturelle baggrund, følelser, adfærd og reaktioner.

Børn er medskabere af deres egen udvikling i rammer, som de professionelle er ansvarlige for. Gennem relationer får børnene adgang til kulturelle og sociale ressourcer, som de voksne og andre børn er bærere af. Det sker i samtaler og i kulturelle udtryksformer såsom film, teater, musik og fortællinger. Det kan også ske gennem kontakten med børnene i pædagogiske værksteder, hvor voksne udfordrer børnenes kulturelle udtryk gennem skriveværksteder, malerværksteder, rollespil og egne fortællinger.

Hjemmene er den mest betydningsfulde kontekst for børns udvikling, men... Ingen dagtilbud kan ændre dét. Men de kan påvirke det. Specielt for de udsatte grupper. Dét retter fokus mod forældresamarbejdet. Forældre skal inddrages i andet end sommerfesten. Ideelt skal der etableres fortløbende og respektfulde dialoger, hvor børnenes udvikling er omdrejningspunkt. Ligesom børn er forældrene forskellige, hvorfor der ideelt også skal differentieres i dialogerne med dem.

2 Eksempler på vigtige forskningsprojekter om dette

Ovenstående pointer baserer sig blandt andet på det såkaldte ***EPPSE-projekt***:[1] Man fulgte og undersøgte 3.000 børn i 14 år, fra 1997. ***Projektets hovedresultat er, at dagtilbud kan ændre børns livsforløb, men kun hvis de er af høj kvalitet.*** Det afhænger igen i høj grad af det pædagogiske personale og ledernes kvalifikationer. De skal (kunne) drøfte og identificere, hvad kvalitet i deres dagtilbud er, og hvordan de kan bruge læreplanen til at understøtte den, samt kunne dele viden og praksis med andre institutioner.

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

Antallet af voksne og deres kompetencer kan ikke negligeres. Forskningsmæssigt kan man dog ikke pege på et *ideelt* antal voksne pr barn. De skal være så tilpas mange, at de kan interagere med børn, guide dem i nye retninger og i det hele taget ***være sammen med dem***. De skal have tid og rum til at forholde sig til praksis og udvikle den fremadrettet. Tid til at mødes, lægge pædagogisk praksis på bordet og forsøge at identificere styrker og svagheder. De skal kunne være i dialog og sparre med andre institutioner og ikke mindst med forældrene.

Investeringer i personalet og ledernes kompetenceudvikling er væsentlige, ligesom de efterfølgende skal have mulighed for at udfolde kompetencerne til gavn for børnene.

Uden et tilstrækkeligt antal voksne med de nødvendige kompetencer og rammer til at udfolde dem i vil kvaliteten i dagtilbuddene ikke kunne sikres.

4 Slutord

Den amerikanske nobelpristager James Heckman har givet startskuddet: Jo tidligere indsats - jo bedre. Hans forskning peger på, at man skal understøtte børns kognitive, social og emotionelle udvikling, og der er ikke en bestemt forprogrammeret måde at gøre det på. Heckmans forskning er økonomisk og ikke pædagogisk. Man må konsultere projekter som EPPSE eller andre for at komme tættere på, hvad gode tidlige indsatser består i. Overordnet er det at udfordre børnene ud fra et børneperspektiv. Det kræver dygtige voksne og ledere. Ved at investere i deres rammer og muligheder understøtter vi kvaliteten i dagtilbuddene. Dét kan påvirke børns livsforløb i positiv retning.

1 Effective Preschool, Primary and Secondary Education Project. En af de førende forskere er den kendte engelske professor Brendan Taggert.

*En daginstitution med **god kvalitet** kan betyde meget for børns udvikling. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.*

Dion Sommer

Professor, Aarhus Universitet. Særlige interesseområder blandt andet: Familie- og daginstitutionsforskning, dansk såvel som internationalt. Legeteorier. Socialpolitik inden for børneområdet: Danmark, Norden og EU. Anvendte aspekter af børneforskning.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

En daginstitution med erfarne og veluddannede pædagoger og tilstrækkelige normeringer spiller - sammen med familien - den helt centrale rolle for 0-6-åriges trivsel og personlighedsudvikling.

Til en vis grad kan den gode daginstitution endog kompensere for manglende udviklingsressourcer i familien.

Men dét kræver, at der arbejdes bevidst med det og at en kommune aktivt bidrager med ressourcer. Kølige økonomiske hjerner[1] har påvist, at ***investeringer i daginstitutioner, sammen med en legende-lærende pædagogik, et par årtier senere kommer 7 gange igen***. Syv gange.

Regeringen brillerer *i stedet* med 2020-25 planer, der forudsiger, hvordan samfundsøkonomien tænkes at forløbe. Meget sigende er det, at investering i dagtilbud *ikke* er med. Som én, der har været med i mere end 30 år, ser jeg det som blot ét blandt mange tegn på, at problematikken ikke findes væsentlig.

Vi er da også kommet i dén situation, at små børns opvækst nu er direkte truet af den førte politik.

1 - f.eks. Heckmans 'cost-benefit'-analyser -

2 Eksempler på vigtig forskning

En forskningsoversigt alle bør læse! Da der findes adskillige projekter og undersøgelser, især internationalt, vil jeg her henvise til en virkelig gedigen dansk forskningsoversigt. Den bør være pligtlæsning for alle, som kerer sig om, hvordan daginstitutionen positivt/negativt påvirker børns udvikling: Christoffersen, M., m.fl. (2014): *Daginstitutionens betydning for børns udvikling – en forskningsoversigt*. København: SFI – det Nationale Forskningscenter for Velfærd.[2]

Hvis kommunale politikere og deres DJØF-er 'tør' læse dén, så vil de blive forskrækket over, hvad de reelt gør ved børnene, når de fører sparekniven.

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

Og det *er* en kendsgerning, at kommuner *en masse* har skåret ned gennem en række år. Faglige uenigheder – for eksempel om normeringers betydning - affærdiges ofte med, at der hersker en slags "religionskrig" mellem forskerne. At det handler om "tro", underforstået at dén kan man jo ikke sådan lave om på.

Enhver politiker kan dermed, når nu forskerne er uenige, lave sin egen bekvemme postfaktuelle version. Men troen, at normeringer handler om tro, er faktuelt direkte forkert. Undersøgelser har adskillige gange uafhængigt af hinanden påvist: ***Normeringer "overruler" alt***. Sammenfattende om konsekvenserne af dårlige normeringer (man kan læse meget mere i publikationen ovenfor):

- Det er ødelæggende for voksen/barn kontakten.
- Det øger stress/kortisolniveauet i barnet.
- Det forringer sprogudviklingen.
- Det øger mobning, udagerende adfærd.
- Det hæmmer koncentrationen om at lære.
- Det går allermest ud over dé børn, som mangler støtte hjemmefra.
- Det uddyber den sociale negative arv.
- Det forringer skoleparathed.
- Det gør det vanskeligere at være forældre, når barnet er hjemme.

Dårlige normeringer påvirker også *pædagogen* stærkt negativt, blandt andet med i værste fald stress, øget sygefravær og flugt fra jobbet til følge. *Forældrene* er her magtesløse. De har reelt ingen indflydelse har på dét, der sker med deres børn. Bortset fra at de kan stemme ved kommunalvalget hver fjerde år.

Samfundsmæssigt, og set i et fremtidsperspektiv, er situationen alvorlig: Angst, depression og stress er nu et stærkt stigende fænomen hos skolebørn. Der er ingen grund til at tro, at det først starter i skolen; det indledes langt tidligere.

2 Rapporten kan læses på www.paedagogiskforum.dk – se under '0-14 nr. 2-2017'. Red.

4 Slutord

Den manglende politiske 'værdsætning' af pædagogers og daginstitutioners betydning gør det langt lettere at skære ned, hvilke vi da også har været vidne til gennem en årrække. Hertil skal lægges den stigende DJØF'isering af den kommunale administration. Et fænomen, som jeg i andre sammenhænge, har kaldt indtoget af "apparatniks": dem, der betjener magten gennem kontrol af daginstitutionen og dermed selv bliver en del af magtapparatet. Et særligt kendetegn ved en sådan person er manglende uddannelse i små børns udvikling og læring.

Dét har skabt et kontrol- og målstyringssystem, som ifølge forskning virker direkte negativt på børns udvikling. Sammen med barske gentagne nedskæringer har det ført til offentlig omsorgssvigt af næste generation.[3]

3 Læs mere om hvordan og hvorfor i Sommer, D. (2017): Udvikling – fra udviklingspsykologi til udviklingsvidenskab. København: Samfundslitteratur. Serien: Professionens Begreber.

Daglige rutiner er vigtige og der kan foregå uendelige mængder af pædagogik og læring ... ved de daglige måltider for eksempel. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

Søren Smidt

Cand.psych. Ph.d., UCC, forsker i børn, barndom, pædagogik, daginstitutioner – og forældresamarbejde[1]. Desuden i betydningen af pædagogiske rutiner (garderoben, måltider, ankomst, badeværelset osv.) -> rutiner som livs- erfarings- og læringsrum[2].

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

Vi skal være engagerede i børnene! Pædagogisk arbejde er omfattende og har mange facetter, men det er *helt afgørende*, at det er båret af engagement og faglig interesse for børnene.

Vi skal have en fælles kurs i institutionen! I det gode, velkvalificerede dagtilbud har det pædagogiske personale fokus på, ***hvad der optager børnene*** og har betydning for dem. Et væsentligt element i forhold til at udvikle engagement og interesse for børnenes perspektiv er at styrke den intentionelle side af det pædagogiske arbejde, hvorfor en fælles kurs og retning i institutionen eller enheden er af afgørende betydning.

Vi skal bygge på daglige, pædagogiske rutiner – dé kan faktisk udfylde en hel pædagogisk læreplan. 'Pædagogiske rutiner' er en samlebetegnelse for de forskellige funktioner og daglige gøremål: Søvn, mad, hygiejne, påklædning, som udgør en omfattende del af hverdagslivet og dermed også burde gøre det af pædagogikken! Der foregår – kan foregå – uendelige mængder af pædagogik og læring i garderoben, ved de daglige måltider, på badeværelset når børnene skal vaske hænder, have skiftet ble, gøres putteklare eller på toilettet, puttes, ved aflevering og afhentning, og så videre. Det er muligt at arbejde med mange forskellige mål og tematikker for at fremme børnenes udvikling, trivsel og læring og øge deres aktive handleevne samt indflydelses- og deltagelsesmuligheder. Faktisk nok til en hel læreplan med alle seks punkter!

Forældresamarbejde – afgørende med dialog! Forældresamarbejde skal ske på et dialogisk grundlag og er afgørende og værdifuldt for alle. **For børnene*, for at de kan trives og håndtere deres liv og udvikle sig hensigtsmæssigt **For personalet*, for at de kan forstå børnene, afkode og afstemme dem, støtte dem og udfordre dem bedst muligt i institutionen i deres hverdag, trivsel og kompetencetilvækst **For forældre* for at de kan forstå deres barn, afkode og afstemme det, støtte og udfordre det bedst muligt i forbindelse med både aflevering og afhentning i institutionen og i familien.

2 Eksempler på vigtige forskningsprojekter om dette

Projektet 'Pædagogiske rutiner som læringsrum i daginstitutioner'.[3] Op mod halvdelen af dagen i børnehaver, vuggestuer og dagplejer består af rutiner – når børnene skal spise, rydde op og tage overtøj på. Derfor er rutinerne et af dagtilbuddenes mest værdifulde pædagogiske redskaber til læring, viser vores projekt om dette. Alligevel er de ikke et tema i de pædagogiske lærebøger.

Det er kendetegnende for mange institutioner af høj kvalitet, at de har et bevidst fokus på de pædagogiske rutiner, som er et suverænt erfarings- og læringsrum med mange udviklingspotentialer, både i forhold til at udvikle konkrete praktiske færdigheder, kompetencer og livsduelighed hos børnene, men også udvikling hos børnene af produktive mentale forståelser og arbejdsmodeller af sig selv, andre og verden. De pædagogiske rutiner foregår oftest i praksisfællesskaber, hvilket betyder, at de også kan bidrage til udvikling af børnenes relationer og sociale kompetencer.

Projektet 'Forældres perspektiv på samarbejde der virker i dagtilbud'.[4] Udgangspunktet må være - som vores undersøgelse viser - at når det pædagogiske personale satser på samarbejdet med forældrene, vil forældre gerne samarbejde med medarbejderne i deres barns daginstitution og har både ønsker om, forventninger til og også erfaringer med gensidigt og dialogorienteret samarbejde mellem forældre og pædagoger omkring deres barn. Forældresamarbejde indeholder forskellige grader af involvering af forældrene fra formidling/information over dialog til direkte inddragelse. Graden af forældreinvolvering må afpasse de lokale forhold, men samarbejdet er essentielt for alle parter i daginstitutionen.

3 Konsekvenser af nedskæringer

Nedskæringer giver dårligere muligheder for engageret og systematisk pædagogisk arbejde og færre ressourcer betyder erfaringsmæssigt også ofte, at forældresamarbejdet svækkes, reduceres og nedprioriteres.

4 Slutord

Systematisk arbejde med pædagogiske rutiner og samarbejdet med forældrene er helt centralt for børnenes læring, udvikling og trivsel. For begge områders vedkommende kan der være en tendens til, at de bliver overset eller nedprioriteret i en tid, hvor der på den ene side er meget fokus på læring og derved planlagte pædagogiske aktiviteter og på den anden side ikke er politisk vilje til at satse økonomisk på de små børn.

1 Bog: Søren Smidt og Suzanne Krogh (2015): Forældresamarbejde der virker.
2 Film: http://ucc.23video.com/video/12501205/rutine-paedagogik-1. Desuden bog på vej til august.

3 2013-2016, UCC
4 2013, UCC

Barnet har brug for stærke relationer til pædagoger, der ikke bare holder ud – men holder af. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

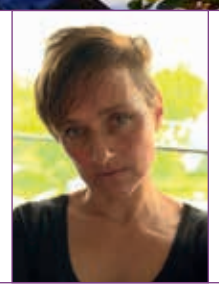

Helle Rabøl Hansen

Cand.jur. og ph.d. i pædagogisk psykologi. Ekstern lektor på Århus Universitet/DPU. Forsker i mobning, marginalisering og skolemodstand. Blandt andet via ph.d. afhandling voksnes forståelse af mobning og om 5.-6. årige skolestartere.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

"Forstå mig!" – Jeg har i mit forskerliv de sidste 10 år (og i alt 20 års arbejde om børneliv) truffet en del børn og unge, der ikke er blevet mødt med professionel kærlighed af de fagvoksne men med "diskursmuren": Forhindringer og barrierer og et system af forståelser, der beskriver børnene som: "egoistiske", "mig, mig, mig", som "sarte" og "ikke-robuste" eller som "et barn der nok har en bogstavdiagnose".

Pædagoger skal have åbne ører. De mest betydningsfulde modtræk pædagoger og dagtilbud kan tilbyde børn i krydspres er åbne ører, udvidet forståelse, tålmodighed og støtte. Eller med andre ord:

Barnet har brug for stærke relationer til pædagoger, der ikke bare holder ud – men holder af. Jeg kobler "professionel" og "kærlighed" sammen, fordi ***børn har brug for begge dele***: 1) At de voksne har et børnefagligt udgangspunkt og viden om børn i udvikling. 2) Ligesom spædbørn på børnehjem i efterkrigsårene døde af mangel på fysisk berøring, så kan børn symbolsk set dø socialt af mangel på 'psykisk berøring'.

Børn har et larmende behov (ja ordet larmende er bevidst valgt) for, at voksne prøver at forstå dem, når de bliver meget stille, eller når de bider af andre for dog at reagere på *noget*. Når de har savn og sorg – og når de er bange og ensomme eller vilde og aggressive. ***At dø socialt*** betyder, at man isoleres, at man er uønsket og voldsomt udskældt for øjnene af de andre, og når man desuden selv må bære skylden for den ulykkelige position – fordi barnet selv eller dets forældre mødes af "diskursmuren".

Det er hér, at det at blive holdt af kan gøre den store forskel for det enkelte barn. Ikke med en forældre-kærlighed, men med en holden af hvor barnet i højere grad føler sig anerkendt (i Honneth's forståelse) – hvor barnet inviteres ind til at blive et fuldgyldigt medlem af et *vi*.

Pædagoger og lærere udfordrer eller minimerer mobbemekanismer mellem børn ved at: Forstå at mobning ikke primært handler om det enkelte barns personlighed – men om, hvad børn i flok kan producere, når sammenhold og meningsfuldhed trues.

Børnegruppen må have de bedst mulige betingelser for at udvikle tolerante og tålmodige fællesskaber ("fælles tredjer" at være sammen om).

Undgå ensidigt at sende mobbeproblemer mellem børn "hjem" til mor og far. Arbejde med lokalkulturen i de uformelle børnefællesskaber.

Udfordre tendensen til at man dobbelt-marginaliserer ved systematisk at skælde ud på det samme barn igen og igen – og dermed deltage i udstødelsespositioneringer.

2 Eksempler på vigtige forskningsprojekter

"Mønsterbrydning i en brydningstid". – Det stærkeste om betydningen af pædagogers og læreres forståelser af børn i udfordringer (bemærk at jeg ikke skriver "med" men "i") finder jeg i den tidlige mønsterbryder-forskning fra 90'erne: *Børn der bryder den negative sociale arv har ofte haft nogle voksne i deres liv, der har troet på dem* – og som har holdt af dem *på trods*. Ofte fagprofessionelle, som har været i stand til at give håb og tro til barnet om egne mestringer og kunnen.

"Hvordan forstår voksne børn involveret i mobning?"[2] og "Krøllede skoleliv"[3] – er begge ph.d./forskningsprojekter jeg har stået for – og jeg har medvirket i forskning om, hvordan (mis) forståelser og manglende viden om børn i flok fører til ignoreringer eller bagatelliseringer af mobning og ensomhed blandt skoleelever. Og omvendt – ***hvordan lærere og skolepædagoger der er i stand til at forstå elev-til-elev relationer kan gøre en kæmpeforskel for udsatte børn***.[4]

3 Konsekvenser af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

Hårde og skiftende betingelser med nedskæringer kan føre til stress og anerkendelses-sult[5], og det fortvivlende er, at anerkendelses-sult hos de børneprofessionelle kan føre til anerkendelses-sult hos børnene. Dette fænomen kalder jeg for "dobbelt anerkendelses-sult"[6]. Men når det så er sagt, så handler pædagogers og læreres forståelser og praksisser ikke *kun* om deres konkrete arbejdsbetingelser – men *også* om den viden og forståelse, de har med sig, og som de udvikler sammen.

4 Slutord

I forlængelse af det foregående er der ***brug for stærkere faglighed om børnefællesskaber og om relationer mellem voksne og børn i dagtilbud***. Der er også ***brug for, at pædagogfagligheden udfordrer "diskursmuren" med større børnesolidaritet og børneglæde***.

Referencer:

Steen Elsborg, Tine Juul Hansen og Vagn Rabøl Hansen i *Den sociale arv og mønsterbrydere*, Danmarks Pædagogiske Institut 1999, pp. 15-16

Helle Rabøl Hansen *Lærerliv og elevmobning*. Ph.d. afhandling. Århus Universitet. 2011.

Axel Honneth *Kamp om anerkendelse - sociale konflikters moralske grammatik*. 2006.

Helle Rabøl Hansen. *(Parentesmetoden)* – Tænkestrategier mod mobning. Dafolo 2016.

2 Henhv. min ph.d. afhandling - og et projekt beskrevet i udgivelse på Hansen in press

3 Om unges skolenarrativer. Hvordan gik man fra at være en forventningsfuld 5-6 årig der startede i skole – til en teenager der blev passiv eller protesterende overfor skolegang.

4 Hansen 2011

5 Hansen 2011

6 Hansen 2011

Børn skal være med i handlende fællesskaber – og de voksne skal hjælpe dem. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

Erik Sigsgaard

Forsker, lektor emeritus, Professionshøjskolen UCC; medvirket i: Grænser eller ej? (1996), Børn og Institutioner (2001) (hvad er den gode institution og hvorfor), Skældud (2002 og 2007), De Mindste (om dagpleje og vuggestue) (2009), Om børn og unges Nej (2014). Mange bogtitler.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

- ***Selv at udvikle sig og være i gang***
- ***At hjælpe børnene***
- ***At neddrosle skældud, opdragelse og undervisning***

2 Eksempler fra konkrete forskningsprojekter om dette

1. Børn skal være med i handlende fællesskaber. For 40 år siden holdt Per Linge og Hans Petter Wille foredrag om en ny børnehavepædagogik ud fra Leontjews virksomhedsbegreb. "Lap din cykel i børnehaven", "Læs din avis med børnene omkring dig". "Saml skidt på stranden sammen med børnene." Børn, der er udelukket mere og mere fra almindeligt dagligliv, fra voksenverdenen, fra hinanden, skal ind i børnehavens handlende fællesskab. Hundreder af pædagoger kom til deres foredrag, tusinder læste, hvad de skrev. - Og så tav de. Da jeg nogle år efter besøgte dem sammen med pædagogstuderende, var den ene optaget af at samle sommerfugle, den anden af seminarieundervisning.

2. Relationer skal bygge på tillid. For 70 år siden skrev filosoffen Jean-Paul Sartre om to relationstyper mellem mennesker.

A. ***Krav-bøn***: Bygger på magt og overordning/underordning. Den undergivne kan rette en bøn til herren, som på sin side kan stille krav til den underordnede. Herren kan frit vælge, om han vil "høre" bønnen.

B. ***Appel-hjælp***: Forudsætter tillid og ligeværdighed (men ikke lighed). Sartre viser det med et billede: Et menneske kommer for sent til sporvognen, der er begyndt at køre, løber efter sporvognen og rækker sin hånd frem. En passager på bagperronen rækker også sin hånd frem og hjælper den løbende op. 'Mærkeligt', skriver Sartre. Den hjælpende kan jo ikke vide, om den løbende er på vej for at begå et mord, og den løbende kan ikke vide, om passageren på bagperronen i sidste øjeblik med et grin trækker sin hånd tilbage, så at den løbende falder. Begges handlinger bygger på - tillid.

De to relationstyper er ikke ligeværdige. Den dag, da mennesker ikke i tillid tør bede om hjælp eller i tillid til den andens hensigt tør yde den, da er fællesskabets gensidighed ikke længere eksisterende.

3. Børn er ikke passive objekter men handlende subjekter. Det er almindeligt at se børn som modtagere af undervisning og som genstande for omsorg og opdragelse. Læreplanerne handler for eksempel om, hvad børn skal lære af eller med hjælp fra de voksne, ikke om hvad de voksne skal eller kan lære af børnene.

Dette er så selvfølgeligt, at det slet ikke nævnes. Men megen ny viden tyder på, at synet på børn som passive objekter (genstande) og deres voksne som handlende subjekter er forkert eller i bedste fald meget utilstrækkeligt. Børn skaber sig selv og deres verden i et indviklet samspil med det miljø, som de er en del af lige fra undfangelsen. Det spæde barn tilpasser sig moderen, som samtidig ændres af samlivet med barnet.

4. Man får det bedre, når skæld ud reduceres[1] Med forskningsprojekterne om skældud dokumenterede jeg, at skældud har et meget stort omfang i institutioner (og i familier) – mest i de mest institutionaliserede - at skadevirkningerne af skældud er mindst lige så omfattende, som de er af fysisk straf - at skældud rammer livslyst og læring - men også at det er muligt at reducere skældud'ene, og at både børn og voksne derved får det bedre. Skældudprojekterne er fulgt op i andre projekter.[2]

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

For få voksne betyder mere nummeragtig eller seriel behandling af børnene.

Fælles-tisning kan være en vanskelig sag. "Hvis vi skal, når vi ikke skal, skal vi selv" (barn i børnehave). Det er jo ikke altid, man kan, når man skal, og så skal man selv klare paragrafferne – uden professionel bistand. Jo flere børn og jo færre voksne, desto mere må almindelige gøremål skemalægges, og der må så at sige gås i takt. Det er ikke sjovt, vækker modstand, og så må magten sættes ind.

At tale med tager mere tid end at tale til, så med besparelser bliver der mindre samtale og mere tiltale. Børnene føler sig mindre hørt eller hjulpet og oplever sig uretfærdigt behandlet. Og hvornår er der tid til spontant at lave solbær med de børn, der lige har plukket bærrene? For de voksne glider glæden ud af arbejdet; de oplever det uforsvarligt, når de er nødt til at være helt alene en tid med for mange børn.

4 Slutord

Havde voksne forstået, at nedskæringer betyder dårligere vilkår for selvreguleringen, for udviklingen af gensidige, ligeværdige relationer (Sartre), for voksnes og børns fælles handleliv (Linge og Wille) og for mængden og virkningerne af verbale sanktioner (Sigsgaard), så havde de vel ikke foretaget dem. Jo, såmænd, for ikke alle hører altid efter, hvad forskerne siger, men tror det handler om at opdrage børnene og undervise dem. Børnene skal sidde stille, række fingeren op og høre efter, som da de voksne selv var små.

- Men forskerne siger "Ingen læring uden om kroppen" (Merleau-Ponty), og "Learning by doing" (John Dewey).
- Og børnene siger, som de har sagt fra Christian den Syvendes tid. Her er det en 5-årig fra Margrethe den Andens tid, sammen med en voksen: - Kom nu, du må selv stikke ned i støvlen. Det kan man godt, når man er 5 år! - Hvornår skal du ha' en fridag? - Hvad mener du? - Det trænger du til! - Hvorfor synes du det? - Jo, du skælder ud hele tiden.

Hvad kan der så gøres? Forældrene og pædagogerne må selv tage fat. Ja, men det gør de da også!, vil mange sige. Hvor mange steder har de så skrevet i deres planer:

- ***Legen har forrang for alt andet i børnehaven***
- ***Skældud skal ikke være det, vi holder børnene i orden med i vores børnehave***

Det er der fuld dækning i forskningen for at skrive.

1 Dokumenteret i bøgerne 'Skæld ud' (2002) og 'Skæld mindre ud' (2007)

2 De Mindste" (2009 (s.m. Rikke Sværke Andersen og Rie Haslund)), "Børn og unges Nej – Farvel til lydighedskulturen" (2014) og "Ha' en god dag skat" (2016 (s.m. Helen Lyng Hansen)).

Dagtilbud af god kvalitet fremmer børns trivsel, sociale og kognitive udvikling. Arkivfoto Lars Aarø. Vokseværket.

Pernille Hviid

Pædagog, cand. psyk., Ph.d. &

Jakob Waag Villadsen

Cand. psyk., stud. ph.d., Københavns Universitet. Forsker i udviklingspsykologi forankret i menneskets kulturelle tilværelse.

1 Det vigtigste, gode pædagoger og dagtilbud kan betyde for børns udvikling

Normering og børns udvikling. Vi vil hér fokusere på *personalenormering* - og *børns meningsdannelse og udvikling som intentionelle og handlende væsener.*

Forskningen ... er fra udvalgte internationale forskningsprojekter om dagtilbudskvalitet og børns udvikling. Man har i 15 år fulgt i alt 10.000 børn i seks forskellige lande og har indhentet viden, vi ikke har herhjemme[1].

Pointen er at den strukturelle kvalitet (fx normeringer) nok har betydning for den konkrete processuelle kvalitet (fx samvær i dagtilbud), men dét er ikke det samme, som at den strukturelle kvalitet er bestemmende - for eksempel i spørgsmålet om, hvad det er vi vil sammen.

2 Eksempler fra konkrete forskningsprojekter

Samlet understreger undersøgelserne, at der er god ræson i at udvikle gode dagtilbud. Dagtilbud har en statistisk set signifikant, moderat effekt på børns udvikling – det vil sige, at den fundne (moderate) effekt ikke er tilfældig - og det viser sig i forhold til børns trivsel, sociale og kognitive udvikling, samt i deres efterfølgende skolepræstationer.

Den udviklingsmæssige betydning er størst for a) børn, der går i institutioner, som vurderes af høj kvalitet og b) børn, der vurderes som udsatte. Er institutionen derimod af middelmådig eller ringe kvalitet er deres udviklingsmæssige effekt uden betydning.[2] Dét betyder *ikke*, at *dagtilbuddet* så er uden betydning, idet det kan være af stor vigtighed for familielivet.

Denne konklusion leder os videre til spørgsmålet om kvaliteten af de pædagogiske processer set i et internationalt forskningsperspektiv, og vi må her henvise til en dansk publikation under udarbejdelse (Villadsen & Hviid, 2018).

Orkestrering af de pædagogiske aktiviteter

Et par enkelte temaer skal uddybes:

Aktivitetens tema - kan diskuteres som smalt eller bredt. *De smalle* har snævre og forudbestemte læringsmål – man skriver for eksempel bogstaver for at kunne alfabetet. Sådanne smalle mål har tidsbegrænset positiv effekt og langsigtet kan de være direkte kontra-indikatoriske for børns udvikling. *De brede* er åbne for versionering, de kan bringes forskellige steder hen afhængigt af de deltagendes interesser. De brede aktiviteter kan inkorporere mange (børns og voksnes) intentionaliteter og engagementer; det er det, der er kvaliteten ved dem.

Aktivitetens aktører – kan være ***a) voksne b) børn eller c) fællesskabende***. Høj kvalitet foreskriver "shared sustanined thinking": vedholdende fælles tænkning. Høj kvalitet er balance mellem voksen- og børneinitierede projekter og aktiviteter. "Balance" er ikke "vi skiftes til at bestemme", med voksenstyrede formiddage og børnestyrede eftermiddage på legepladsen. Her skilles intentionaliteterne ad, og det er ikke "Shared sustained thinking". Det er snarere "Turn-taking" (vi skiftes til at tage tur).

3 Konsekvenserne af for få ressourcer til det pædagogiske arbejde (nedskæringer)

Det er *tidskrævende* at lære menneskebørns engagementer godt at kende. Men på dén baggrund kan vi skabe aktiviteter, som både indfrier de professionelles faglige ambitioner og børns engagementer. Det er langt hurtigere ***at afstå fra dialogen om "hvordan får vi lavet noget betydningsfuldt for jer?"*** med en forhåndsbestemt "lukket" pædagogisk aktivitet eller et færdigstøbt pædagogisk program. At give plads til at en aktivitet kan udfolde sig på *mange måder*, blandt forskellige smågrupper af børn, og at følge med i disse, er også *opmærksomheds- og tidskrævende* sammenlignet med at insistere på, at alle børn er rettet mod det samme og laver det samme på samme tidspunkt.

4 Slutord

Men ikke *kun* tidsnøden kan forklare de forandringer, den danske pædagogik undergår i disse årtier. ***Der er i den forbindelse et ønske om at gentænke dagtilbuddet som også en skoleforberedende arena, hvilket virker fornuftigt.*** I den proces har de smalle og voksenstyrede programmer virket overbevisende på beslutningstagere, men dette valg kan ikke bakkes op af den internationale forskning (Villadsen & Hviid, 2017). Den internationale forskning bakker imidlertid *heller ikke* op om at overlade organisering af hverdagen til børnene selv men peger på en efterhånden banal udviklingspsykologisk pointe: At børn ikke bare er tilstede i dagtilbuddet, men lever en tilværelse som i sit samvær med andre får *en personlig form og mening*. ***Nogen skal gå på opdagelse i livet sammen med børnene.*** Barnet er ikke født med at kunne pege - at pege er et kulturelt kommunikativt signal (Vygotsky, 1978). Barnet griber ud – og intet andet. Voksne viser barnet, at det kan betyde "at pege" ved at opføre sig *som om*, barnet peger. At pege er at dele livet med de der ser, man peger.

Alle børn kan passes, men *medleven tager tid*.

1 Referencer til denne forskning forefindes på s. 41 i dette nummer af 0-14.

2 Dette gør sig gældende for den amerikanske, New Zealandske, Engelske og den Nordirske undersøgelse.

VI ER GLADE FOR OG LIDT STOLTE AF, AT DET ER VIA 0-14, DETTE SKER

Det er nemlig vist første gang – nogensinde? – at ti børne- og dagtilbudsforskere på én gang – træder frem og sammenfatter, hvad dagtilbud og pædagoger kan – og hvilke ressourcer de har brug for til dette.

De har hver fået fire punkter at forholde sig til og det er der kommet fremragende læsestof ud af. Det er slet og ret noget, alle der har med området at gøre bør læse.

- **Du kan også læse indlæggene på vores hjemmeside www.paedagogiskforum.dk – se under 0-14 nr. 2-2017.**
- **Du kan rekvirere flere eksemplarer til uddeling blandt politikere – eller til møder - for eksempel. Ring 86 18 78 88.**

Vidste du, at en investering i dagtilbud kommer min. 7 gange igen? Syv gange. Læs mere i 0-14 nr. 2-2017. Og læs også om drengen der på trods af speciallægers skepsis via dygtige pædagoger (og gode forældre) kom 'hele vejen igennem' og endte som starter i en almindelig skole. Eller om drengen der nemt gav op – men som via indsats fra pædagoger (og forældre) fik vendt sin udvikling 180 grader.

Med venlig hilsen
Kjeld Rasmussen, red. af 0-14

DANSK PÆDAGOGISK FORUM

Høegh-Guldbergsgade 51
8000 Århus C
kr@paedagogiskforum.dk
Tlf.: 86187888 / 20163161